

is het voor ons ook bijzaak, wat de eerste lezers ervan hebben verstaan.

Daarna vraagt men wel bij een gewoon boek. Doch niet bij de Schrift, welke niet is van menselijke uitlegging.

Men leidt hieruit niet af, dat prof. Visscher de bijbel als een gewoon boek beschouwt.

Dat weet ieder beter.

Maar wel is hieruit op te maken, dat hij bij zijn poging om het Paradijsprobleem op te lossen zich heeft laten vershallen door beginselen, die de zijne niet zijn en die hem met zichzelf in tegenspraak brengen.

Wie nu bij zijn onderzoek van de Schrift normatieve waarde toekent aan de bedoeling van de schrijvers en de bevattings van de eerste lezers, wordt er vanzelf toe gedrongen om alles wat die schrijvers en lezers zelf aanbelangt, naarstig te bestudeeren.

Hij zal kennis van het kultuurmilieu onmisbaar achten.

Zoo toch kan hij, naar hij meent, den oorspronkelijken zin, die thans voor ons verborgen is, naderbij komen.

Hij beweegt zich dus in tegenovergestelde richting als de Gereformeerden.

Deze nemen een voortgang, zij het dan ook geen ongestoorde, aan, welke bewerkt wordt door de bedoeling en de leiding des Heiligen Geestes.

Hij daarentegen ziet een teruggang, ontstaan door verwijdering en vervreemding van het Oostersche kultuurmilieu en deze is alleen in te halen door te trachten zich in het oude kultuurmilieu in te leven.

Vóór wij nu op de kwestie van het kultuurmilieu ingaan, willen wij eerst een misverstand, dat mocht oprijzen, van tevoren afdrijven.

Men meene niet, dat wij met de onderzoekingen naar de oude kulturen niets op hebben.

Met intense belangstelling nemen wij kennis van al wat daar intrent aan het licht wordt gebracht.

Wij verheugen er ons bijzonder in, dat de onderzoekingen in de laatste jaren meer hebben opgeleverd dan vroeger in eeuwen.

Want al is schrijver dezes geen exegeet van professie, hij heeft de wijsbegeerte van den godsdienst en voor een deel ook de historie van de valsche religies te doceeren en daarom stelt hij er ongemeen belang in.

Hij zal dan ook de laatste zijn om deze onderzoekingen voor nutteloos te verklaren.

Maar daaraan meent hij dan ook te meer recht te kunnen ontleenen om tegen overschatting van de studie der oude Oostersche kultuur te waarschuwen.

Die overschatting nu is geen dreigend, maar een bestaand gevaar.

De Babel-bijbelstrid loonde dit.

Het pan-babylonisme is er een van de wrange vruchten van.

Het geheele Oude Testament wordt door sommigen uit Babylonische gegevens verklaard.

Bij een man als Delitzsch daalde het Oude Testament zóó in waarde, dat hij sprak van de „grote ontgoocheling“.

En nu keert en verweert prof. Visscher zich tegen dit pan-babylonisme met bitteren ernst.

Evenwel door het Paradijsverhaal en andere deelen van het Oude Testament te bezien van uit het kultuurmilieu, is zijn uitgangspunt feitelijk hetzelfde.

Al komt hij ook veelszins tot tegenovergestelde resultaten, daarmee is dat uitgangspunt nog niet gerechtvaardigd.

Ook hij is aan het gevaar, waarop wij wezen, niet ontkomen.

Wij hopen dit nader te ontwikkelen.

— De laatste encycleek van den Paus.

I.

Ongeveer een paar weken geleden liet de paus een encycleek uitgaan, welke om meer dan één reden merkwaardig kan worden genoemd.

Zij handelt over „het nastreven der ware godsdienst-eenheid“.

Zij draagt er de duidelijkste sporen van, dat ze gericht is tegen wereldkonferenties als die te Stockholm en te Lausanne werden gehouden.

Zij veroordeelt die en waarschuwt daartegen. De toon van het concilie van Trente en van sommige andere encycleken vindt men daarin niet terug.

Deze paus schijnt een bezadigd man te zijn en stelt zich principieel tegenover zijn tegenstanders zonder hen te kwetsen.

Toch blijkt uit den inhoud, dat de bovengenoemde konferenties niet de direkte aanleiding zijn geweest voor het uitvaardigen van deze encycleek.

Onder de Roomschen zelf zijn er, die voor zulk een eenheidsbeweging veel voelen.

En hun had de paus bij het opstellen van deze encycleek blijkbaar voornamelijk op het oog.

Hen wilde hij ervan terughouden, zich bij de eenheidsbeweging te voegen of er langer mee samen te werken.

Juist daarom interesseert deze encycleek ons zoozeer, omdat ook wij onze houding tegenover de

eenheidsbeweging hebben bepaald en die nog nader zullen moeten bepalen.

Niet elke eenheidsbeweging veroordeelen wij. Misschien zegt men van Roomschen kant: wij ook niet.

Daarom zullen we ons nog duidelijker uitspreken: wij stellen als eisch voor een eenheidsbeweging niet, dat men zich bij onze kerk zal voegen.

En dat juist doet Rome en inzonderheid Pius XI in de onderhavige encycleek wel.

Eenheid is voor hen alleen bestaansbaar als kerkelijke eenheid.

Het opschrift boven deze encycleek „Over het nastreven der ware godsdienst-eenheid“ mag dan ook geen verwarring stichten.

Rome kent geen godsdienst-eenheid buiten de kerkelijke eenheid.

Wij kennen die gelukkig wel.

Het is onze liefste wensch steeds krachtiger te mogen aansturen op geloofseenheden.

Of wil men: op belijdenis-eenheid.

Zulk een eenheidsbeweging, waarvan helaas nog te weinig te zien is, juichen wij hartelijk toe.

Hierin heeft men een van de vele kloven tusschen Rome en ons.

Maar wel hebben ook wij bezwaren — zij het dan ook, dat wij die anders argumenteeren — tegen een eenheidsstreven, dat thans veelvuldig openbaar wordt.

Men wil eenheid bewerken op een minimum-belijdenis.

De bekende Amerikaansche predikant valte dezer dagen zulk een minimum-belijdenis zelfs in twee woorden saam: goed wil, d.i. goede wil.

Daartegenover nu nemen wij niet minder sterk positie.

Ook al breidt men die belijdenis nog een weinig uit, zoo vermindert onze tegenstand niet.

Wie de Drieëenheid, de Godheid van Christus, de totale verdorvenheid van het menschelek geslacht, de onfeilbaarheid der Heilige Schrift — om maar eens een paar leerstukken te noemen — niet onduidelijk erkent, kan nooit op onze medewerking bij een eenheidsbeweging rekenen.

Met veel zijn wij het in deze encycleek — het kan niet anders — oneens.

Maar het meest gaan wij nog accoord met het begin, dat wij hier uit de vertaling van „De Maasbode“ overnemen:

Wellicht nooit in het verleden bechtten de menschen in hun hart zóó levendig aan het verlangen — gelijk we dit in deze dagen zien gebeuren — om ten bate van het algemeen belang der menschele samenleving te versterken en uit te breiden de broederlijke gevoelens, waarmede wij — en wel door banden van dezelfde natuur en dezelfde oorsprong — ten nauwste verbonden zijn.

Inderdaad, terwijl de naties nog steeds niet volledig de voordeelen van den vrede getuigen, integendeel, hier en daar komen oude en nieuwe tegenstellingen in opstanden en burgeroorlogen weder te voorschijn; en ofschoon de naties van den anderen kant de nog vrij talrijke meningsverschillen welke de rust en den voorspoed der volken bedreigen, niet kunnen oplossen, tenzij er 'n actie en gemeenschappelijk werk bestaat van hen, die de staten leiden en hun bloei bevorderen, begrijpt men gemakkelijk — steeds meer houdt men zich met de eenheid der naties bezig — hoe groot het aantal is dergenen, die vurig verlangen naar een elk uur grooter wordende eenheid tusschen de verschillende volken, een eenheid, door de zooeven genoemde broederlijkheid gedragen.

Met dit verlangen bezield bestudeeren sommigen datgene, wat de orde van de door Onzen Heer Jesus Christus verkondigde Nieuwe Wet aangaat.

Overtuigd, dat er slechts weinig menschen gevonden worden, die van alle godsdienstig sentiment verstoken zijn, schijnen ze daaruit argumenten te halen voor de hoop, dat de volken, hoezeer ze ook op het gebied van den godsdienst van elkander afwijken, vooral de individuen onder elkaar, zonder moeilijkheid het eens kunnen worden in de belijdenis van eenige leer, als op een gemeenschappelijk fundament van geestelijk leven.

Daarom roepen ze steeds congressen bijeen, houden ze bijeenkomsten, conferenties, met interventie van vele personen, en noodigen daar allerlei menschen bijeen, om te discussieeren, ook ongelooften van elk slag en Christenen, en zelfs hen die helaas jammerlijk van Christus afvielen of die met obstinate hardnekkigheid de Goddelijkheid van Zijn Persoon en missie loochenen. Zeker kunnen dergelijke pogingen de goedkeuring der Katholieken niet verwerven, gegrond als ze zijn op de valsche theorie, die alle godsdiensten als goed en loffelijk beschouwt, wijl ze, ofschoon op verschillenden wijze, alle gelijkelijk manifesteeren en aanduiden dat gevoel, hetwelk aan allen is aangeboren en door hetwelk wij ons tot God voelen gebracht en naar de onderdanige erkenning van Zijn heerschappij.

Derhalve zijn de volgelingen van een zoodanige theorie niet slechts in dwaling, maar ze vermaden den waren godsdienst, er den grondslag aan ontnemend en pas voor pas overgaand tot het naturalisme en het atheïsme; uit hetwelk duidelijk volgt dat allen, die de makers van dergelijke theorieën en pogingen aanhangen, zich tenslotte geheel verwijderen van den door God geopenbaarden godsdienst.

Doch wanneer het gaat om de eenheid onder alle christenen te bewaren, laten zich sommigen al heel gemakkelijk door den valschen schijn bedriegen. Is het dan niet — zoo pleegt men te zeggen — billijk en zelfs plichtmatig, dat allen, die den christennaam belijden, zich van onderlinge verdeeldheid onthouden en elkander eindelijk in eaderlinge liefde verstaan? En wie zou durven zeggen, dat Christus door hem bemind wordt; indien hij niet naar vermogen zorg draagt, dat wordt tegemoet gekomen aan den wensch van Hem,

die den Vader had, dat Zijn leerlingen „één“ mochten zijn? Heeft ook diezelfde Christus niet gewild, dat Zijn volgelingen als een markeetken zouden dragen en zich daardoor van de anderen onderscheiden, dat zij n.l. elkander zouden liefhebben: „Daaraan zullen allen erkennen, dat zij Mijn leerlingen zijt, als zij elkander bemint“.

En — voegen zij er aan toe — mocht het zoo zijn, dat alle christenen „één“ waren: immers veel meer zouden zij vermogen ter bestrijding van de besmetting der ongerechtigheid, welke elken dag verder om zich grijpt en het Evangelie dreigt te ontcrachten.

Met deze en dergelijke bemerkingen komen voor den dag die zich pan-christenen noemen; dezulken zijn alteminst zeldzaam, integendeel neemt hun aantal in alle standen toe en zij hebben zich vereenigd in wijdverbreide verenigingen, welke meestal ondanks de verschillende godsdienstige belijdenis der leden, door niet-Katholieken worden bestuurd.

En deze actie wordt niet zooveel over gevoerd, dat vele personen er zich toe aangetrokken gevoelen en dat zelfs bij verscheidene Katholieken de hoop wordt gewekt, dat ze aldus een eenheid zullen bereiken, die met den wensch van hun Moeder de Heilige Kerk overeen schijnt te komen, die immers vanouds niets anders gedaan heeft dan haar kinderen terugroepen en terugvoeren in haar schoot.

Doch onder deze verlokkelijke en verleidelijke taal schuilt een zeer ernstige dwaling, waardoor de grondslagen van het Katholiek geloof volkomen worden uiteengerukt.

Hierin staat menige opmerking, welke onze volle sympathie heeft.

En toch is de positie van Rome in deze zwakker dan van ons.

De kwetsbare plek is hier vooral haar theologia naturalis of natuurlijke theologie.

Daarover nader.

— De strijd tegen de anonymiteit.

De anonymiteit is een groot kwaad in de heden-daagsche pers.

Dat redacteuren en vaste medewerkers, wier namen overigens bekend zijn, in de groote dagbladen niet telkens met hun naam ondertekenen, valt te begrijpen.

Maar dat aan verschillende „men's“ het woord wordt gegeven, is een gezwel, dat door een spoedige operatie dient te worden verwijderd.

Men kan wel ter verdediging aanbrengen: het komt er niet op aan, wie iets schrijft, maar wat er geschreven wordt.

Wij willen niet ontkennen, dat dit op enkele uitzonderingsgevallen van toepassing kan zijn.

Maar die uitzonderingen behooren zeldzaamheden te blijven.

Wie als „men“ of zus- en zoo „medewerker“ schrijft onttrekt zich aan zijn verantwoordelijkheid. Hij durft het vaderschap van zijn papieren kind niet erkennen.

Deze strijd tegen de anonymiteit wordt door ons al eenigen tijd gevoerd.

Wij kregen thans een medestander van een zijde, waarvan we het niet zouden hebben vermoed.

De D. Drijver geeft in „De Hervorming“ eenige staaltjes van valsche voorlichting en beoordeeling door de onzichtbare „men“ aan het „Handelsblad“ verstrekt.

Niet alleen Gereformeerden worden door een „anti-Asschenschen“ of zelfs een zoogenaamden „pro-Asschenschen“ men bestookt, maar ook Modernen.

De Drijver geeft aan het blad dezen raad:

„Er zou meer tegen de onzichtbare „men“ in 't algemeen in te brengen zijn. Doch ik zie de Kerknieuwsredacteuren al de hoofden bij elkander steken en met den landvoogd Felix mij toevoegen: „voor ditmaal ga; als ik gelegenheid heb, zal ik U ontbieden“. Valt dit laatste voorrecht mij ooit te beurt, dan hoop ik te zeggen: „Waarde redacteuren, maakt aan de heerschappij van den verborgen „men“ op Uw erf een einde. Geef zakelijke berichten uit goede bron en levert beschouwingen zelf, of draagt het schrijven daarvan uitsluitend op aan met name bekende medewerkers, gelijk het „Handelsblad“ een bekwamen heeft in de persoon van C. E. H. Aan zoo iemand weten wij wat wij hebben.“

Zijn er ook onder de andere richtingen geen mannen, die met ons den strijd willen aanbinden tegen die obscure schrijvers, die zoo dikwijls toonoo plagiaatplegers en falsariissen (in geestelijken zin) te zijn?

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Streuvels' „Werkmensen“.

I.

Van Stijn Streuvels, den bekenden Vlaamschen Auteur, die tot de groep der specifiek-Vlaamsche schrijvers behoort, vercheen e-nigen tijd geleden een nieuwe schetsenbundel, die om meer dan een reden de aandacht verdient. 't Is niet zijn jongste werk (de roman „De teleurgang van den Waterhoek“ staat onder aan de breede rij van zijn geschriften; we hopen op dat boek nader terug te komen), maar, omdat het, voorzover ik weet, alleen in Vlaamsche uitgave¹⁾ bestaat, is het hier

¹⁾ Uitg. van „Excelsior“, Brugge.

te lande
king als
gemotive
De bu
brengt
ledingen
Vlaamsch
gelders,
dige voo
Met d
terrein.
boerenbe
altijd we
alleen vi
Vlaanderen
Vlaand
kennis p
Vlaaschn
die teke
sche bed
staaf, de
samenge
bestaan
lijkheid
van het
Vlaamsch
beheersch
natuur,
geven, b
nietlijke.
Sommi
zeggen, e
grond va
productie
sche Sch
die meen
alles psy
ledingen
kelijkheid
Vlaamsch
bij er op
in zit. St
in zijn
kies uit
gecomplic
gebeuren.
Daarin
keerend
van den
Want, j
heeft acht
ming der
slag wal
en zorgen
het donke
stage vre
de gehoo
komen ve
altijd wee
den „groc
staat met
rijpt, als
grote lev
belang, on
lactoren a
Vandaar
het papie
sche leven
beschrijft,
is het onju
beren blik
berheid is
vergroeid,
is, maar z
hij weerge
in zijn w
Streuvels
is de natu
verten van
hemel ziet
weelderige
en de bon
anders de
en „Zonne
in zijn da
van een d
van een sin
van kleun
bespied ne
Voor hem
ongeacht
gelende ak
tegen het
iemand kan
Maar vo
de dreiging
schoonheid
den akker
een gevrees
als de bijl
met zijn m
als hij dan
belangen o
zijn eigen
Een journa
of zoe ge
schetsen, d
stormnachte
bus in de
door eigen